

Vergaderjaar 2025-2026

CLXXVII Voorstel van het lid Rosenmöller tot wijziging van het Reglement van Orde in verband met het introduceren van meer flexibiliteit in de naamgeving van fracties van fuserende politieke groeperingen

C **NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG**

Ontvangen 3 september 2026

1. Inleiding

Met belangstelling heeft de voorsteller kennisgenomen van de vragen van de leden van de fractie van de PVV en het lid van de fractie-Van Gasteren. Hieronder beantwoordt hij deze vragen, waarbij de volgorde van het verslag wordt aangehouden.

2. Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van PVV

1a. Kan de voorsteller aan de leden van de fractie van de PVV aangeven hoe de leden van de fracties van PvdA en/of GroenLinks hebben geoordeeld dan wel gestemd in het Presidium en/of in het debat in de Tweede Kamer bij de behandeling van het verzoek van de Groep Van Haga om zich BVNL te mogen noemen?

1b. Kan de voorsteller aangeven hoe de leden van de fracties van PvdA en/of GroenLinks hebben geoordeeld dan wel gestemd in het Presidium en/of in het debat in de Tweede Kamer bij de behandeling van het verzoek van de fractie-Den Haan om zich GOUD te mogen noemen?

1c. Kan de voorsteller aangeven hoe de leden van de fracties van PvdA en/of GroenLinks hebben geoordeeld dan wel gestemd in het Presidium en/of in het debat in de Tweede Kamer bij de behandeling van het verzoek van de Groep Kuzu/Öztürk om zich DENK te mogen noemen?

Het voorliggende voorstel ziet op de naamgeving van fracties in de Eerste Kamer. Zoals in de toelichting op het voorstel aangegeven, kent het Reglement van Orde van de Eerste Kamer sinds de actualisering van 2023 duidelijke regels omtrent de naam die fracties kunnen voeren (artikelen 17, derde lid, artikel 18, tweede lid, en artikel 20, derde lid). Het Reglement van Orde van de Tweede Kamer kent geen regels voor naamgeving van fracties.¹ De voorsteller ziet daarom ook niet in waarom het stemgedrag van een fractie in de Tweede Kamer relevant zou zijn voor de beoordeling van het voorliggende voorstel. Het gaat om onvergeloofbare situaties. De voorsteller voegt daaraan toe dat juist vanwege het ontbreken van regels in de Tweede Kamer aldaar besluitvorming in het Presidium en de plenaire vergadering nodig is bij een verzoek om naamswijziging. Dit bergt het risico in zich dat de kwestie van de naamgeving wordt gepolitiseerd. In het huidige Reglement van Orde van de Eerste Kamer is dat niet het geval en de voorsteller beoogt met het voorliggende voorstel daarin geen verandering te brengen.

1d. Kan de voorsteller aangeven hoe de leden van de fracties van PvdA en/of GroenLinks hebben geoordeeld dan wel gestemd in het College van Senioren en/of in het debat in de Eerste Kamer bij de behandeling van het verzoek van de fractie-Otten om zich GO te mogen noemen?

1e. Kan de voorsteller aangeven hoe de leden van de fracties van PvdA en/of GroenLinks hebben geoordeeld dan wel gestemd in het College van Senioren en/of in het debat in de Eerste Kamer bij de behandeling van het verzoek van de fractie-Nanninga om zich JA21 te mogen noemen?

De afsplitsing van het lid Otten van de FVD-fractie speelde in 2019, terwijl de afsplitsing van diverse leden van dezelfde fractie die verdergingen als de fractie-Van Pareren, later fractie-Nanninga geheten, in 2020 speelde. Dit was vóór de actualisering van het Reglement van Orde in 2023. Het oude Reglement van Orde kende veel minder bepalingen over fracties en al helemaal geen bepalingen over de naamgeving daarvan. Wel was er sinds enkele decennia een praktijk ontstaan om geen nieuwe ‘politieke banieren’ in de Kamer toe te laten. Alleen benamingen die boven de

¹ Of voor groepen. Het onderscheid tussen fracties en groepen kent de Eerste Kamer weer niet.

kandidatenlijst voor Eerste Kamerverkiezingen waren geplaatst, waren toegestaan. Een afsplitsing kon zich daarom alleen naar de eigen fractievoorzitter noemen. Op die grond werd bijvoorbeeld ook de benaming fractie-Solidara in 2007 niet toegestaan. Deze gewortelde praktijk is thans in artikel 20, derde lid, van het Reglement van Orde vastgelegd. Het is de voorsteller bekend dat het lid Otten enkele malen door de Voorzitter is aangesproken toen hij zich als spreker namens de fractie-GO presenteerde, in plaats van als spreker namens de fractie-Otten. Dit geeft aan dat de geldende praktijk om geen nieuwe namen toe te staan voor fracties die uit afsplitsingen zijn ontstaan normatieve kracht had en heeft. Van formele beoordelingen of stemmingen is in beide gevallen overigens geen sprake geweest, juist vanwege de geldende praktijk. In het geval van de fractie-Nanninga was zelfs geen sprake van een verzoek.

De leden van de fractie van de PVV constateren dat het voorstel voorziet in de mogelijkheid voor fracties die reeds bestonden bij de start van een zittingsperiode van de Eerste Kamer om hun fractienaam te mogen wijzigen, indien de naam van hun groepering (bij de Kiesraad) wijzigt. Het voorstel voorziet niet in de mogelijkheid van afgesplitste nieuwe fracties om de geregistreerde naam van hun groepering of partij te gaan gebruiken.

2a. Kan de voorsteller aangeven waarom hij selectief is in de mogelijkheid om een andere fractienaam te gaan gebruiken?

De voorsteller meent dat gelijke gevallen gelijk behandeld dienen te worden, maar dat hier geen sprake is van gelijke gevallen. Dit voorstel ziet op drie gevallen van naamswijziging, die zich alle in het verleden hebben voorgedaan in de Eerste Kamer. De voorsteller herhaalt de opsomming uit de toelichting op zijn voorstel:

1. Een groepering neemt met een lijst aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer deel en verandert vervolgens van naam. Dit is bijvoorbeeld in 1948 gebeurd met de Partij van de Vrijheid nadat de VVD was opgericht²;
2. Twee of meer groeperingen nemen met een gezamenlijke lijst aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer deel, fuseren vervolgens en nemen een nieuwe naam aan. GPV en RPF namen in 1999 met een gezamenlijke lijst deel aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer. Deze groeperingen fuseerden in 2000 tot de ChristenUnie, welke naam sinds 27 maart 2001 ook in de Eerste Kamer mocht worden gevoerd.³
3. Twee of meer groeperingen nemen met afzonderlijke lijsten aan de verkiezingen voor de Eerste Kamer deel. Vervolgens fuseren de betrokken fracties, waarna ook een fusie van de betrokken groeperingen plaatsvindt. CPN, PSP en PPR waren als afzonderlijke fracties in de Eerste Kamer vertegenwoordigd, fuseerden in 1990 en namen vervolgens de naam aan van het in oprichting zijnde GroenLinks.⁴

In alle drie deze gevallen bestaan er reeds een of meerdere politieke groeperingen die ook aan de verkiezingen hebben deelgenomen. De voorsteller meent daarom dat geen van deze gevallen te vergelijken is met afgesplitste leden die een geheel nieuwe politieke groepering oprichten, die dan ook niet aan welke verkiezing dan ook kan hebben deelgenomen. Het staat deze leden uiteraard vrij tot oprichting en registratie over te gaan en met de door hen gewenste benaming aan de *volgende* verkiezing van de Eerste Kamer deel te nemen. Indien de nieuwe groepering zetels behaalt, kan de nieuwe fractie de naam van de groepering dragen. In de periode daarvóór geldt de regel van artikel 20, derde lid, van het Reglement van Orde, te weten dat de fractie de naam van haar fractievoorzitter voert.

2b. Ziet de voorsteller ook dat het voorstel erg nadrukkelijk enkel en alleen zijn eigen agenda dient, gezien de recente fusie tussen GroenLinks en PvdA?

Als gezegd ziet het voorstel op drie gevallen van naamswijziging, die zich alle in het verleden hebben voorgedaan in de Eerste Kamer. Als de voorsteller – in de woorden van de vragensteller – enkel en alleen zijn eigen agenda had willen dienen, had hij kunnen volstaan met wijziging van artikel 18. De voorsteller heeft daarentegen bewust gekozen voor een voorstel met een bredere strekking. Daarbij speelde ook mee dat het in het voorgestelde artikel 18, derde lid, genoemde geval (afzonderlijke lijsten, gevolgd door fusie fracties, gevolgd door fusie politieke groeperingen) complexer is dan de gevallen genoemd in de voorgestelde leden 4 en 5 van artikel 17. De voorsteller zou – wanneer hij enkel ‘zijn eigen agenda’ wil dienen – alleen de meest complexe situatie moeten regelen en de minder complexe ongeregeld moeten laten. Dat acht de voorsteller niet consequent.

² Handelingen I 1947/48, p. 80.

³ Handelingen I 2000/01, nr. 24, p. 1157-1158.

⁴ Handelingen I 1989/1990, nr. 12, p. 393.

2c. Ziet de voorsteller ook dat het voorstel van inconsequentie getuigt, gelet op de wijze waarop de leden van de voorstellers fractie doorgaans omgaat met naamwensen van andere fracties?

Bij de beantwoording van vraag 2a heeft de voorsteller aangegeven op welke drie gevallen van naamswijziging zijn voorstel ziet. Slechts één van deze gevallen ziet op de fractie waartoe de voorsteller zelf behoort. Daarnaast heeft de voorsteller aangegeven dat er een duidelijk verschil is tussen enerzijds deze drie gevallen en anderzijds het geval van een fractie die na een afsplitsing ontstaat en vervolgens besluit een nieuwe politieke groepering op te richten. Voor deze fractie geldt de regel van artikel 20, derde lid, van het Reglement van Orde. De voorsteller verwerpt dan ook de stelling dat het voorstel van inconsequentie getuigt.

2d. Kan de voorsteller aangeven waarom hij van mening is dat de fractieleden van GroenLinks en PvdA niet een paar maanden kunnen wachten, zodat ze aan de nieuwe verkiezingen onder hun nieuwe naam kunnen meedoen?

2e. Kan de voorsteller het spoedeisende karakter van het voorstel schriftelijk onderbouwen?

2f. Kan de voorsteller aangeven waarom dit voorstel per se vóór Prinsjesdag zou moeten worden behandeld, zoals in het College van fractievoorzitters werd aangegeven?

2g. Ziet de voorsteller ook dat er gezien dit eigen belang, feitelijk geen enkele urgentie bestaat om deze wijziging in het Reglement van Orde aan te brengen?

De voorsteller herhaalt allereerst dat zijn voorstel een bredere strekking heeft dan de vragensteller suggereert. Daarnaast is de voorsteller van mening dat het gaat om een voorstel van zeer eenvoudige aard, zoals bedoeld in artikel 133, tweede lid, van het Reglement van Orde. Hij heeft dit ook in de aanbiedingsbrief bij het voorstel aangegeven. Het voorstel bestrijkt immers drie gevallen waarin de Eerste Kamer in het verleden coulance heeft betracht ten aanzien van de naamgeving van fracties behorend bij politieke groeperingen die van naam veranderden. Hoewel het voorstel dus een veel bredere reikwijdte heeft dan alleen de fractie waartoe de voorsteller behoort, meent de voorsteller dat afhandeling vóór Prinsjesdag niettemin gewenst is. Op de derde dinsdag van september vindt immers een verenigde vergadering van de Staten-Generaal plaats, waaraan leden van Tweede en Eerste Kamer gezamenlijk deelnemen. Zoals bekend mag worden verondersteld, heeft de Tweede Kamer er op 9 juni jl. plenair mee ingestemd dat de fractie van GroenLinks-PvdA in die Kamer voortaan de naam Progressief Nederland (PRO) voert. De voorsteller acht het, hoewel inderdaad niet strikt noodzakelijk, wel gewenst dat aan dezelfde verenigde vergadering ook de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA in de Eerste Kamer als leden van de fractie-PRO kunnen deelnemen.

De voorsteller merkt verder op dat hij de kwestie van de naamswijziging reeds in de maanden voorafgaand aan indiening van dit voorstel bij de fractievoorzitters aan de orde heeft gesteld. Daarbij heeft hij ook, voor het geval dat een oplossing langs de band van artikel 142 van het Reglement van Orde niet mogelijk zou zijn, gezinspeeld op indiening van een voorstel tot reglementswijziging. Dit voorstel is nu in behandeling bij de commissie voor Binnenlandse Zaken. Deze heeft op grond van artikel 45, zesde lid, van het Reglement van Orde besloten buiten de vergadering inbreng te leveren voor dit verslag. Hiermee staat vast dat (ook) de commissie meent dat sprake is van een spoedeisend geval. De voorsteller is verder verheugd dat de commissie koerst op een plenaire gedachtewisseling op 8 september a.s. Hij is graag bereid – naast de beantwoording in deze nota – de resterende vragen in het debat te beantwoorden.

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 3 juni 2026 uitspraak gedaan inzake het ingediende bezwaar tegen het besluit van de Kiesraad om op verzoek van de Partij van de Arbeid de aanduiding 'Partij van de Arbeid (PvdA)' in het register voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en in het register voor de verkiezing van de leden van het Europees Parlement te wijzigen in 'Progressief Nederland (PRO)'. Doorwerking van deze registratie van de aanduiding PRO op provinciaal, gemeentelijk en waterschapsniveau is echter geen feit constateren de leden van de fractie van de PVV.

3a. Kan de voorsteller aangeven waarom de voorsteller dit voorstel hoe dan ook met spoed wenst te behandelen, terwijl de beoogde fusie tussen GroenLinks en PvdA organisatorisch nog in volle gang is?

De voorsteller herhaalt allereerst dat zijn voorstel een bredere strekking heeft dan de vragensteller suggereert en niet uitsluitend op PRO ziet. Daarnaast geldt specifiek met betrekking tot de door de vragensteller genoemde fusie het volgende. De politieke groepering Progressief Nederland (PRO) is op 13 juni 2026 opgericht als fusie van de groeperingen GroenLinks en PvdA, met ingang van 1 juli van datzelfde jaar. De voorsteller meent dan ook dat zijn voorstel geenszins voorbarig is. De fusie van GroenLinks en PvdA was een proces dat meerdere jaren in beslag heeft genomen en dat tot uitdrukking kwam in een steeds nauwere samenwerking, ook binnen de beide Kamers, totdat uiteindelijk tot een formeel samengaan werd besloten.

3b. De naam PRO is niet op provinciaal, gemeentelijk of waterschapsniveau geregistreerd bij de Kiesraad. Kan de voorsteller aangeven hoe hij aankijkt tegen deze complexe situatie, zeker met het oog op naderende Provinciale Statenverkiezingen?

3c. Ziet de voorsteller ook dat gezien het feit dat er geen registratie op provinciaal niveau is, het gebruik van de fractienaam PRO in deze fase nog niet aan de orde moet zijn?

3d. Ziet de voorsteller ook dat gezien er geen registratie op provinciaal niveau is, de wijziging van de fractienaam GroenLinks, PvdA of GroenLinks-PvdA naar PRO, alleen maar verwarrend is voor de kiezer?

3e. Zo nee, waarom niet?

3f. Deelt u de constatering van deze leden dat er, gezien het feit dat er bij de Kiesraad reeds geregistreerde provinciale en gemeentelijke PRO aanduidingen bestaan, zoals bijvoorbeeld Pro Zeeland, Pro Hengelo, Pro Duiven, PRO Scherpenzeel, Pro Vlissingen, PRO Eindhoven, Pro3 (Loon op Zand), Pro! Oude IJsselstreek, Pro Veenendaal, belemmeringen zijn voor landsbrede toepassing van de naam PRO door GroenLinks en PvdA, zeker in het licht van de Eerste Kamerverkiezing?

De Afdeling bestuursrechtspraak heeft geoordeeld dat de Kiesraad het verzoek om registratie van de aanduiding Progressief Nederland (PRO) terecht niet heeft geweigerd. Het ging daarbij om het register voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer en het register voor de verkiezing van de leden van het Europees Parlement. Op grond van artikel Q 6, eerste lid, van de Kieswet geldt een registratie van een aanduiding (i.e. een benaming) van een politieke groepering voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer tevens voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer. De voorsteller ziet dan ook geen belemmering voor het gebruik van deze benaming door een fractie in de Eerste Kamer. De stelling van de vragensteller dat de benaming niet op provinciaal, gemeentelijk of waterschapsniveau is geregistreerd, behoeft verder enige nuancering. In principe geldt de geregistreerde aanduiding ook voor deze niveaus en is aparte registratie daarvoor niet nodig. De Kieswet bepaalt evenwel dat het verantwoordelijke centraal stembureau de bevoegdheid heeft te bepalen dat deze doorwerking niet plaatsvindt bij een verkiezing op provinciaal, gemeentelijk of waterschapsniveau indien de geregistreerde aanduiding geheel of in hoofdzaak overeenstemt met een reeds geregistreerde aanduiding van een andere politieke groepering, en daardoor verwarring te duchten is (artikel G 4 Kieswet). Of een centraal stembureau bij bijvoorbeeld de komende statenverkiezingen een dergelijk besluit zal nemen, is nu niet te zeggen. Maar hoe dit ook zij, een belemmering voor het gebruik van de benaming PRO in de Eerste Kamer ziet de voorsteller hierin niet.

3g. Ziet de voorsteller ook dat gezien het feit dat er geen registratie op provinciaal niveau is, dit voorstel helemaal niet als 'zeer eenvoudig voorstel' te kwalificeren is?

3h. Komt de voorsteller daarmee ook tot de conclusie dat er in dat geval niet is voldaan aan het bepaalde in artikel 133 van het Reglement van Orde? Zo nee, waarom niet?

Het voorstel sluit aan bij de coulance die de Eerste Kamer in het verleden heeft betracht ten aanzien van naamswijzigingen van fracties van politieke groeperingen die zelf – al dan niet door een fusie – van naam veranderen. De voorsteller houdt daarom staande dat het voorstel van zeer eenvoudige aard is. Voor wat betreft de stelling dat er geen registratie op provinciaal niveau is, verwijst de voorsteller naar het antwoord op de vorige vragen.

4a. Kan de voorsteller uiteenzetten wat het voorstel exact gaat betekenen of kan gaan betekenen voor de situatie van de Partij voor de Dieren en de fractie-Visseren-Hamakers?

4b. Kan voorsteller uiteenzetten exact welke criteria hierbij gelden?

Voorzover de voorsteller kan nagaan, is in de door de vragensteller genoemde casus sprake van slechts één politieke groepering (de Partij voor de Dieren), die geen plannen heeft om haar naam te wijzigen. De casus valt daarmee niet onder artikel 17 of artikel 18 van het Reglement van Orde, en daarmee ook buiten de reikwijdte van dit voorstel.

5a. Kan de voorsteller uitputtend uiteenzetten welk effect het voorstel heeft op het recht van een individueel kamerlid?

5b. Kan de voorsteller daarbij tevens exact ingaan op de gevolgen indien bijvoorbeeld na de gewenste fusie en naamsverandering van de fractie GroenLinks-PvdA, een lijstopvolger van GroenLinks of PvdA lid van de Eerste Kamer zou worden, maar geen kamerlid onder de naam PRO wil zijn?

Het voorstel heeft geen enkel effect op de rechten van individuele Kamerleden. Indien in een opgevallende plaats moet worden voorzien en de daarvoor in aanmerking komende kandidaat problemen heeft met de benaming PRO, zijn er verschillende opties. De kandidaat kan besluiten de benoeming niet aan te nemen of dit wel te doen, maar zich van de fractie af te splitsen. Ook is denkbaar dat dit lid onderdeel van de PRO-fractie wordt en probeert de fusie en/of naamswijziging

terug te draaien. De voorsteller merkt overigens op dat ook onder het huidige artikel 18 de situatie kan ontstaan dat een zittend lid of een opvolgend lid het oneens is met een fractiefusie. In die zin introduceert het voorliggende voorstel niet iets nieuws.

6a. Kan de voorsteller duiden hoe het voorstel moet worden uitgelegd ingeval er sprake zou zijn van een afgesplitste fractie, die tijdens de zitting fuseert met een bestaande fractie, en die fusie wil graag een nieuwe geregistreerde naam hanteren?

6b. In hoeverre is er dan bijvoorbeeld sprake van het criterium 'deelgenomen aan de verkiezingen'?

De fusie zelf is op grond van artikel 18 van het Reglement van Orde mogelijk. Fracties kunnen besluiten samen te gaan en aldus een nieuwe fractie te vormen. Fracties die zijn ontstaan als gevolg van een afscheiding of een verwijdering uit een fractie zijn hiervan niet uitgesloten. De naam van de nieuwe fractie bestaat uit de namen van de samengevoegde fracties, in de door hen gewenste volgorde, aldus het tweede lid van artikel 18. Als dus bijvoorbeeld de fractie van de Juristenpartij fuseert met de fractie-Pietersen, wordt de nieuwe benaming fractie-Juristenpartij-Pietersen (of omgekeerd). Het nieuw voorgestelde derde lid kan hier niet van toepassing zijn, nu in deze casus geen sprake is van meerdere politieke groeperingen die ook elk met een lijst aan de verkiezing van de Eerste Kamer hebben deelgenomen. De voorsteller merkt in dit verband op dat het in deze (op zichzelf al tamelijk theoretische) casus veel meer voor de hand ligt dat de fractie-Pietersen zichzelf opheft en het lid Pietersen zich simpelweg aansluit bij de fractie van de Juristenpartij.⁵ De fractie van die partij kan, mits aan de voorwaarden van het nieuwe artikel 17, vierde lid, wordt voldaan, desgewenst een andere naam voeren.

6c. Kan de voorsteller aangeven waarom bij artikel 17 dan geen bepaling is opgenomen over 'elk van de lijsten', zoals in artikel 18 wel het geval is?

Het nieuwe vierde lid van artikel 17 ziet op één politieke groepering, dus ook op één kandidatenlijst. In het vijfde lid van artikel 17 is sprake van een gezamenlijke lijst van meerdere politieke groeperingen, dus wederom van één kandidatenlijst. Artikel 18, derde lid, heeft daarentegen betrekking op aparte lijsten. Dit verklaart het onderscheid.

3. Vragen en opmerkingen van het lid van de fractie-Van Gasteren

Het lid van de fractie-Van Gasteren heeft kennisgenomen van de kern van het voorstel en leest onder andere:

"Aan artikel 17 van het Reglement van Orde worden een vierde en een vijfde lid toegevoegd, luidende:

4. Indien de in het vorige lid bedoelde politieke groepering tijdens een zitting een andere naam aanneemt en deze naam overeenkomstig de Kieswet bij het centraal stembureau heeft geregistreerd, is de fractie gerechtigd deze naam te voeren. Hiervan wordt de Voorzitter zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld.

5. Het vorige lid is van overeenkomstige toepassing indien sprake is van een gezamenlijke lijst van twee of meer groeperingen en deze groeperingen besluiten samen te gaan.

Aan artikel 18 van het Reglement van Orde wordt een derde lid toegevoegd, luidende:

3. Indien tijdens een zitting ook de politieke groeperingen waartoe de samengevoegde fracties behoorden en die elk met een lijst aan de verkiezing van de Eerste Kamer hebben deelgenomen besluiten samen te gaan en hun naam overeenkomstig de Kieswet bij het centraal stembureau hebben geregistreerd, is de nieuwe fractie gerechtigd deze naam te voeren. Hiervan wordt de Voorzitter zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld."

Vraag 1

Het lid begrijpt hieruit dat blijkbaar eerst een andere naam wordt aangenomen en dat daardoor het recht de naam te voeren ontstaat en dat daarna pas de Voorzitter op de hoogte wordt gebracht. Zou het niet voor de hand liggen dit om te keren: eerst dient de Voorzitter op de hoogte gebracht te worden van een andere naam en dan pas ontstaat het recht hierop?

De voorsteller beoogt met zijn voorstel meer flexibiliteit in de naamgeving van fracties te introduceren, in bijzonder van fracties van fuserende politieke groeperingen. Mits aan de voorwaarden van artikel 17 of 18 wordt voldaan, is een fractie *gerechtigd* een andere naam te voeren. De voorsteller zou dit recht niet afhankelijk willen maken van het eerst informeren van de Voorzitter. Naar zijn oordeel zou dit ook geen toegevoegde waarde hebben, want de Voorzitter heeft verder geen bevoegdheden op dit terrein. Het voorstel zoals het nu voorligt, sluit juist goed aan bij de systematiek van het Reglement van Orde, waarin bijvoorbeeld eerst fracties fuseren en vervolgens de Voorzitter op de hoogte stellen (artikel 18, eerste lid) of eerst wijzigingen in de

⁵ Vgl. de opheffing van de fractie-Kemperman en de aansluiting van het betreffende lid bij de FVD-fractie. In de wandelgangen wordt wel van 'aansplitsing' gesproken.

samenstelling van een fractie doorvoeren (bijvoorbeeld een lid uit de fractie zetten) en dan de Voorzitter informeren (artikel 19, tweede lid).

Het lid van de fractie-Van Gasteren kent de historische achtergrond van de tekst van het huidige Reglement van Orde niet en waarom het huidige artikel 7 een “gesloten” karakter heeft. Dit lid veronderstelt dat met name de kwaliteitswens een grote rol speelde en het aldus voorkomen van veelvuldige of al te beladen naamswijzigingen tijdens een zittingsperiode.

Een gesloten kader en een zuivere grammaticale toepassing daarvan (“enge interpretatie”) is dan ook gezien het karakter van de Eerste Kamer gewenst.

Dit lid ziet het voordeel van de huidige gesloten definitie. Het voorkomt immers dat (gefuseerde) fracties in de waan van de dag om wat voor politieke of publicitaire reden dan ook hun naam gedurende een zittingsperiode (blijven) aanpassen. Fusies mislukken ook wel eens. Een “direct werkend recht op aanpassing van een naam” zoals voorgesteld kan ook tot chaos leiden, bijvoorbeeld door meerdere aanpassingen gedurende een zittingsperiode. De Eerste Kamer moet ver wegblijven van deze waan van de dag.

Vraag 2

Is de voorsteller dit met het aan het woord zijnde lid eens? Zo nee, waarom niet?

Het Reglement van Orde kende lange tijd weinig bepalingen over fracties en geen over de naamgeving daarvan. Dit is veranderd met de actualisering van 2023. Gewortelde praktijken zijn toen gecodificeerd. Dat gold in het bijzonder voor de praktijk om geen nieuwe ‘politieke banieren’ in de Kamer toe te laten. Al sinds enkele decennia werd het afsplitsingen uitsluitend toegestaan zich naar de eigen fractievoorzitter te noemen, dus bijvoorbeeld fractie-Yildirim of fractie-Duthler. Dit is bij de actualisering van het Reglement in 2023 ook reglementair vastgelegd in artikel 20, derde lid, en de voorsteller wenst aan deze bepaling niet te tornen. Zijn voorstel ziet uitsluitend op de artikelen 17 en 18 en de gevallen die in antwoord op vraag 2a van de leden van de PVV-fractie hierboven nog eens herhaald zijn. In zijn toelichting heeft de voorsteller aangegeven dat het systeem van artikel 17-18 weliswaar duidelijk en consistent is, maar meer ruimte zou kunnen bieden voor het geval dat politieke groeperingen (i.e. partijen) zelf een nieuwe naam aannemen of fuseren en de nieuwe fusiepartij ook een nieuwe naam geven. In het verleden heeft de Eerste Kamer in deze gevallen een coulante houding aangenomen, wat sinds de reglementswijziging en introductie van een gesloten systeem voor naamgeving niet meer mogelijk is. De voorsteller zou graag weer ruimte voor deze coulance creëren. Hij vreest daarbij niet voor chaos of het regeren van de waan van de dag. Politieke partijen veranderen zelden van naam en ook fusies van partijen komen maar mondjesmaat voor. Deze fusies zijn dan het resultaat van een langdurig en weloverwogen proces, wat uiteraard geen garantie voor electoraal succes is.

Het lid van de fractie-Van Gasteren ziet echter ook dat er objectieve omstandigheden kunnen zijn die een aanpassing rechtvaardigen mits er een objectief toetsingskader en besluitvormingsproces aan ten grondslag ligt. De voorsteller verwijst naar de Kieswet als allesbepalend voor een min of meer automatische aanpassing van de fractienaam in de Eerste Kamer. De Kieswet regelt echter uitsluitend de tenaamstelling bij de volgende verkiezingen en derhalve volgende zittingstermijn, terwijl het Reglement van Orde van de Eerste Kamer de naamgeving tijdens de zittingsperiode bepaalt.

Alleen een verwijzing naar 'registratie bij het centraal stembureau' (de Kiesraad) is aldus dit lid niet voldoende om de fractienaam in de Kamer direct te wijzigen. De Kamer heeft niet voor niets haar eigen Reglement van Orde en heeft een eigen zelfstandige taak om naamswijzigingen tijdens een zittingsperiode te toetsen. De Kieswet regelt enkel de registratie van de aanduiding (partijnaam) op het stembiljet voor een volgende verkiezing. Een politieke vereniging dient hiervoor een verzoek in bij het centraal stembureau (de Kiesraad). De Kiesraad toetst dit verzoek aan de hand van artikel G 1 van de Kieswet. Dit zijn de enige criteria. Een registratie wordt geweigerd als de naam ('aanduiding'):

- in strijd is met de openbare orde;*
- geheel of in hoofdzaak gelijk is aan een al geregistreerde naam van een andere politieke groepering, of een naam waarvoor al een registratieverzoek loopt, waardoor verwarring kan ontstaan;*
- misleidend is voor de kiezers;*
- meer dan 35 letters/tekens bevat.*

Omdat naamgeving voor de Kieswet uitsluitend duidt op toekomstige verkiezingen kan een partijnaam tot de volgende verkiezingen net zo vaak worden aangepast als politiek wenselijk wordt geacht. Met andere woorden er kan een vorm van “partijnamen-tombolo” of “partijnamen-bingo” ontstaan waar de Kamer voor moet waken

Vraag 3

Is de voorsteller dit met het aan het woord zijnde lid eens? Zo nee, waarom niet?

De voorsteller is het niet eens met de stelling dat in zijn voorstel de Kieswet allesbepalend zou zijn. In het geval van artikel 17, vierde lid, gaat het om een politieke groepering (i.e. partij) die een andere naam aanneemt en deze vervolgens bij het centraal stembureau registreert. Er is dus eerst een besluit tot naamswijziging van een bevoegd partijorgaan vereist. De ervaring leert dat daar niet lichtvaardig toe wordt overgegaan. In het geval van artikel 17, vijfde lid, is sprake van een fusie van twee of meer groeperingen (i.e. partijen) die met een gezamenlijke kandidatenlijst aan verkiezingen hebben deelgenomen. Na de fusie – die dus wederom een besluit van bevoegde partijorganen vereist – vindt pas registratie plaats. De meest complexe situatie wordt door artikel 18, derde lid, bestreken. Hier fuseren eerst de fracties en daarna pas de politieke groeperingen. De voorsteller durft wel te betogen dat de besluiten van de partij- en fractieorganen van veel groter gewicht zijn dan de registratie bij de Kiesraad, waar slechts een tamelijk formele toets plaatsvindt. Juist omdat, gelet op de voorbeelden uit de parlementaire geschiedenis, wijziging van partijnamen en partijfusies relatief zeldzaam zijn, vreest de voorsteller niet voor de door dit lid genoemde “partijnamen-tombola” of “partijnamen-bingo”.

In het voorstel van het lid Rosenmöller dient daarom volgens het lid van de fractie-Van Gasteren, naast een verwijzing naar de Kieswet, een set van vier extra objectieve toetsingscriteria te worden toegevoegd:

- *De nieuwe naam is ook goedgekeurd voor gebruik in de Tweede Kamer en de Provinciale Staten;*
- *De naamswijziging wordt alleen goedgekeurd indien het gaat om een volledige en homogene fusie van de bestaande fracties. Het belangrijkste parlementaire principe is dat leden die op dezelfde kandidatenlijst zijn gekozen, door de Kamer worden beschouwd als één onsplitsbare fractie. Derhalve dient de gehele fractie te besluiten haar naam tussentijds te willen wijzigen;*
- *Het is voor de Kieswet niet relevant of de 'oude' verenigingen (bijvoorbeeld GroenLinks en PvdA) juridisch nog actief zijn. Een nieuwe partij zoals (PRO) kan gewoon elke naam registreren. Omdat het in casu gaat om de fusie van partijen is het volgens dit lid niet meer dan redelijk en wenselijk om naast het Kieswetcriterium als eis te stellen dat de oude politieke organisaties juridisch en organisatorisch niet meer bestaan. Dit voorkomt een “gelegenheidsaanpassing” om ad hoc redenen;*
- *De Kiesraad kijkt uitsluitend naar het gevaar voor verwarring met andere landelijk geregistreerde partijen. Partijen met bijvoorbeeld de naam 'Pro' kunnen hiertegen in beroep gaan bij de Raad van State die strikte landelijke verwarringscriteria hanteert en dit beroep meestal afwijst als er voldoende onderscheidend vermogen is, zoals bij de overgang van GroenLinks-PvdA naar PRO. Desalniettemin is het belangrijk dat er geen juridisch zwaard van Damocles boven de naam hangt. Met andere woorden de Raad van State moet in het voordeel van de tenaamstelling van de nieuwe politieke naam hebben rechtgesproken.*

Naast deze door dit lid voorgestelde toetsingscriteria kunnen er nog andere feiten of omstandigheden zijn die nu niet voorzienbaar zijn maar die een zwaarwegend argument kunnen zijn om een naamswijziging niet toe te staan.

Vraag 4

Is de voorsteller bereid zijn voorstel zodanig te wijzigen dat bovenstaande punten worden opgenomen? Zo nee, waarom niet?

De voorsteller wijst er allereerst op dat het voorgestelde artikel 17, vierde lid, niet ziet op partijfusies. Voor de bepalingen die daar wel op zien, meent de voorsteller dat een aantal van deze criteria reeds in zijn voorstel zijn verwerkt. Artikel 17, vijfde lid, en artikel 18, derde lid, maken voldoende duidelijk dat een vereiste is dat de betrokken politieke groeperingen (i.e. partijen) besluiten samen te gaan, kortom: besluiten te fuseren. Zoals bij de beantwoording van vraag 3 van het lid van de fractie-Van Gasteren is aangegeven, is dit naar het oordeel van de voorsteller een belangrijkere eis dan het door de vragensteller genoemde ‘Kieswetcriterium’. Het vereiste dat de nieuwe benaming ook is goedgekeurd voor gebruik in de Tweede Kamer en de Provinciale Staten, gaat de voorsteller te ver. De Eerste Kamer gaat over haar eigen interne orde, zoals gereguleerd door het Reglement van Orde. Materieel zal er overigens in beginsel sprake zijn van een dergelijke ‘goedkeuring’, omdat een registratie voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer doorwerkt voor de Eerste Kamer (artikel Q 6 Kieswet) en de decentrale vertegenwoordigende lichamen (artikel G 4, eerste lid, Kieswet). Ook het vereiste van toetsing door de Afdeling bestuursrechtspraak acht de voorsteller te zwaar. Beschikkingen – zoals in dit geval de registratie van een aanduiding – hebben rechtskracht totdat een rechter ze vernietigt. Als dat gebeurt met betrekking tot een reeds in de Eerste Kamer gevoerde partijnaam, zal weer de oude benaming gebruikt moeten worden. Hierbij merkt de voorsteller overigens op dat in de meeste gevallen van registratie van een aanduiding geen beroep wordt ingesteld, wat invoering van het vereiste van een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak lastig maakt.

Het lid van de fractie-Van Gasteren vindt daarnaast dat het proces tot aanvraag van de naamswijziging meer volledig moet worden geborgd en gedefinieerd en wel als volgt:

- Er moet een officieel verzoek worden ingediend bij de Voorzitter;*
- Zo'n verzoek gaat vergezeld van documentatie om de Voorzitter in staat te stellen het toetsingskader toe te passen (informatieplicht van de verzoeker);*
- Voorzitter en beide Ondervoorzitters gebruiken het toetsingskader en de onderliggende aangeleverde documentatie eventueel aangevuld met extra feiten en omstandigheden.*
- Zij geven vervolgens schriftelijk gemotiveerd advies aan het College van fractievoorzitters;*
- Het College van fractievoorzitters besluit bij meerderheid van stemmen, waarbij het stemgewicht van de aanwezige fractievoorzitters wordt bepaald door de omvang van de fractie waartoe zij behoren;*
- Dit besluit wordt ter besluitvorming als hamerstuk aan de voltallige Eerste Kamer aangeboden.*

Vraag 5

Is de voorsteller bereid om zijn voorstel conform alle bovenstaande punten te wijzigen? Zo nee, waarom niet?

De voorsteller beoogt met zijn voorstel meer flexibiliteit in de naamgeving van fracties te introduceren. De door de vragensteller geschetste en gewenste procedure leidt juist tot het tegenovergestelde, namelijk meer formalisme. Door de besluitvorming aan de Kamer over te laten, bestaat het risico dat een politiek element wordt geïntroduceerd, terwijl het verplicht voorschrijven van afdoening als hamerstuk staatsrechtelijk onmogelijk is.⁶ Aan Voorzitter, College van Voorzitter en Ondervoorzitters en College van fractievoorzitters worden in de door de vragensteller geschetste procedure bovendien bevoegdheden toegekend die zij nu niet hebben en die ook niet in lijn zijn met de systematiek van het Reglement van Orde, noch met coulante houding die de Eerste Kamer in het verleden heeft aangenomen ten aanzien van wijzigingen in de fractiebenamingen.

Rosenmüller

⁶ Artikel 67, vierde lid, van de Grondwet zegt immers: "Over zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, wanneer één lid dit verlangt".